

MED SPRÅKET SOM ARBETSVERKTYG

Stina Ekblads hela tillvaro cirkulerar kring ord och dramatiska uttryck via röst, kroppsspråk och gestaltning. Just nu är hon intensivt engagerad i repetitionerna inför premiären på Dramaten i februari. Då sätts Strindbergs drama Dödsdansen upp med Stina i den kvinnliga huvudrollen.

Stina Ekblad är skådespelare på Dramaten och dessutom professor i scenisk gestaltning vid Teaterhögskolan. Uttrycksfullt och med en humoristisk glimt i ögonvrån berättar hon om när hon dramatiserade Lukasevangeliet på scen och på turné i slutet på 90-talet. Med hjälp av kroppsspråk och sin melodiska nyansrika röst, med den mjuka finlandssvenska intonationen, demonstrerar hon sin kärlek till den gamla texten i all dess avskalade realism.

Det var säkert därför som så många tog till sig den bibeltextens enkelhet, helt utan dramaturgiska effekter mer än viss ljussättning.

– För mig var det viktigt att föreställningarna skulle uppföras på teatern och på så sätt göra evangeliet mer tillgängligt än att bli belastat av den sakrala form som kyrkorummet erbjuder. Det var glädjande att uppleva den dynamik som skapades av den blandade publiken. Där fanns dels de kyrkvana som inte var så vana vid att gå på teatern, dels den ordinarie teaterpubliken som var mer främmande för det religiösa tilltalet.

Föreställningen uppfördes också på bibliotek, i caféer, kongresslokaler och skolor runtom i landet. Överallt fick det 2 000 år gamla budskapet ny aktualitet, i all sin nakna realism trängde det igenom tidens och rummets begränsning och landade i vår moderna vardag.

– Det är fascinerande att uppleva kraften och ljuset i Jesusgestalten. Genom så många år har den bilden bevarats levande på så många språk, i konst, musik och litteratur. Laddad med så mycket av hopp, drömmar, tårar och böner.

Stina fångar vällustigt upp några vackra äldre ord och låter oss smaka på dem – ”begynnelse”, ”åsyna vittnen”, ”alldenstund”. Det märks att hon älskar språkets uttrycksfullhet och hon använder gärna dessa kärnfulla ord ibland även privat, eftersom hon inte vill att de ska dö ut. – Lukas text har ytterst få adjektiv, det är så friskt, vilt och levande. Marias lovsång, den som brukar kallas Magnificat, är dramatik på hög nivå och ändå så fysiskt och jordnära. Ett favoritställe jag har är när Jesus säger ”*se till* att ljuset inom er inte är mörker”. Det är så typiskt Jesus, tycker jag. Vi måste ta ansvar för ljuset. ”Varför avgör ni inte själva vad som är rätt.” Var inte så lat! Ta ansvar! Lagg dig i! Du vet ju vilken väg som är rätt eller fel, är det som han vill säga. ”Ve er när alla berömmar er.” Visst är det bra. ”Guds rike är inom er, Gud är en Gud inte för döda utan för levande.”

Med eleverna på Teaterhögskolan arbetar Stina bl a med undervisning i textinterpretation och språklig gestaltning.

– Jag använder mig mycket av bunden text, olika versmått och bildspråk, i min undervisning, och vi försöker ta till vara det som finns dolt i texterna. Det blir mycket Shakespeare, eftersom det finns en outtömlig källa i hans texter. Jag arbetar också mycket med läsning, att läsa högt – lyssna, tolka, känna på rytmen, att våga spela ut och låta kroppen vara med i texten. Det handlar om att våga väcka fantasin och skapa bilder utifrån ord. Orden och texterna blir till dramatik, eller till kött, för att använda ett bibliskt uttryck.

Stina tycker att många präster och förkunnare åtminstone borde lära sig de mest elementära ting om hur man förmedlar en text. I sin yrkesroll vet hon att det finns vissa enkla knep som underlättar kommunikationen av de ord man vill förmedla.

– Jag tror man måste inom sig uppleva det man säger i det ögonblick man säger det. Viljan att höras måste finnas där, då räcker det inte bara att lita till en mikrofon. Det gäller att ”ta in” rummets storlek och artikulera tydligt så att orden når fram till alla. Därför får man inte vara blyg för att göra röstövningar och träna upp klangen och kärnan i rösten. För att underlätta för åhörarna kan man dela upp det man vill säga i olika delar, brodera ut, använda fantasi och humor, vara personlig, fast inte privat, ta hjälp av citat.

Själv uppträder hon ofta 3-4 gånger i veckan och då finns förstås faran att det ibland känns lite tjatigt och slentrianmässigt. Fast som kritikerrosat och utmärkelsetyngt proffs sedan många år har hon naturligtvis hittat vägar att hantera dylika situationer.

– Jag försöker få fram nyanser i texten, ägna mig åt övningar och textläsning som ger liv och piggare upp. Ibland väljer jag ut ett personligt ansikte i publiken som jag speciellt riktar in mitt framträdande på. De flesta besöker ju föreställningen en enda gång och förväntar sig då att få något tillbaka.

Att vi delar ett gemensamt intresse för ord och för språkets möjligheter står klart. Stina avslöjar att hon hänförs av den rent fysiska upplevelsen av att känna orden i munnen, hur konsonanterna bildas, hur meningar och dramatik byggs upp.

– Tänk, att vi fått en öppning i ansiktet där vi kan släppa ut dem. Det fascinerar mig, liksom språkets musikalitet och rytm. Som skådespelare jobbar jag mycket med språket, det ska låta som om jag skrivit stycket själv. Gamla ord och översättningar är också lustfyllt, fortsätter Stina och deklamerar med drömmande blick: ”Så går beslutsamhetens friska hy i eftertankens

kranka blekhet över.” Den är just ”krank”, ”sjuk” är inte alls samma sak, reflekterar hon. Och det är bara att nicka instämmande...

Fakta om Stina Ekblad

Född var och när: I Österbotten i Svenskfinland 1954 i ett småbrukarhem.

Aktuell med: Premiär i februari på Dramaten. Gör den kvinnliga huvudrollen Alice i Strindbergs mörka äktenskapsdrama Dödsdansen.

Familj: Man och son.

Fritidsintressen: Mycket kopplat till mitt arbete – jag läser och lyssnar till musik, rör på mig.

Lyssnar på: Klassisk musik, mest Bach och Brahms.

Om den finlandssvenska dialekten: Att många svenskar tycker om den tror jag beror på att ni känner igen er i den och språket väcker en hemlängtan till liv.

Egen tro: Gudstron finns där som en del i allt jag håller på med. Jesus är ett föredöme för mig och jag känner mig trygg i detta. Nåd är ett begrepp som jag känner stor ödmjukhet inför.

Hemlig dröm: Att bli författare, men det är väl inte försent än...